

ÇUKUROVA MASALLARINDA DESTANI ÖZELLİKLER VAR MIDİR?

Yard. Doç. DR. Ali Berat ALPTEKİN

Masal dediğimiz vakit onun, nesir şeklinde, hayal mahsulü ve inandırıcılık vasfının olmaması gibi özellikleri aklımıza gelir. Hemen hemen, bir çok araştırmacı, masalların eğitici yönü üzerinde dururlarken, çoğu ilim adamı, onun ilk edebi metinler diyebileceğimiz destanlarla olan yakınlığına hiç temas etmezler. Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Gümüşhane masaları üzerine hazırladığı doktora tezinde, mesele az da olsa yaklaşmıştır(1). oysa, Türk destanları ve masalları okunduğu vakit, benzerlikler o kadar fazladır ki, hemen hemen her masaldaki bir çok motif, destanda da mevcuttur.

Şimdi, şöyle bir soru ile karşılaşabiliriz; "Peki, bu türleri, birbirinden nasıl ayıracağız?" Aslında, motif yönünden, bu iki türün ayrılması pek mümkün görülmemektedir. Şekil ve Muh-teva özellikleri ile ayırabileceğimiz bu iki tür, elbette çeşitli yönleriyle benzerlikler göstermektedir. Zaten, her iki türün de söyleyicisi insan değildir? İnsandır. O halde, benzerliklerin olması da normaldir, değişken destan metnini, "ırcı", "yırcı", "destancı" adını verdiğimiz o şahısların söylemesi, masalı ise, Ziya Gökalp'in ifadesiyle: "...Masallar, eski ozanlığın kadınlarda devam eden kısmıdır. Ozanlık babadan oğula kaldığı gibi, masalcılık da anadan kıza intikal eder. Erkek masalcılar da varsa da, ekseriye masalcılar kadın cinsindedir (2).

Çukurova, folklor ve halk edebiyatı mahsüllerinin en zengin olduğu bölgelerimizden birisidir. Bir çok metinde, Orta Asya ile benzerlikler sağlanmakta, bu arada Türk masallarıyla da yakın münasebet kurulabilmektedir.

Çukurova masalları üzerinde şimdiye kadar bir doktora tezinin dışında (3), Cenupta Türkmen Oymakları (4), Az Gittik Uz Gittik (5), Traditionel Turkish Folktales for Children (6), Mehmet Karanlık (8), F. Nurgün Akkurt (9), Mustafa Tunç (10), H. İbrahim Özdemir (11), Suat Tatlı (12) Mustafa Özgüven (13), Adil Arıkan (14), Şaziye Doğan (15), Ayşe Soyupak (16), Ahmet Yılmaz (17), Fuat Güzel (18), Derviş

Esimek (19) ve Mustafa Kemal Çakıcıoğlu (20) gibi öğrenciler de ; Erzurum, Elazığ ve Ankara Üniversitelerinde hazırladıkları tezlerde, masal metinlerine yer vermişlerdir.

Pertev Naili Boratav (21), Yusuf Doğudandoğan (22), M. Güner Demiray (23), Murat Uz (24), Esmâ Şimşek (25) ve Ali Berat Alptekin (26)'in makale, derleme ve tebliğleri de dikkati çekmektedir.

Bu arada, başta Archive Of Turkish Oral Narrative olmak üzere, Türk Dil Kurumu, Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezlerini de burada zikretmek isteriz.

Hiç şüphesiz, Dr. Esmâ Şimşek tarafından hazırlanan doktora tezi, bu sahadaki en kıymetli çalışmalardır. Buradaki metinleri okuduğumuz vakit, bazı destani özellikler gözden kaçmamaktadır. Bunlar arasında tesbit ettiğimiz metinleri, İslamiyet öncesi ve İslamiyet sonrası Türk destanlarıyla mukayese ettiğimizde, benzer bir çok motifin olduğu ortaya çıkmaktadır. Biz, bütün bu motifleri vermek yerine, en orijinal olanları üzerinde durmak istiyoruz. Buna göre; Önemli olan benzer motifleri şu şekilde sıralayabiliriz.

İnsanın Hayvan Tarafından Büyütülmesi :

Hocamız Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun bundan 5 - 6 yıl önce yayınladığı; "Anadolu Folklorunda Göktürk Efsanelerinin izleri" (27) adlı makalesinde de belirttiği gibi, bu gün Anadolu sahasında, Göktürk destanlarının bir çok izlerine rastlayabiliriz. Bu destanlar, halkın inancına, folkloruna tesir ettiği gibi, türküsüne, ağıdına, efsanesine, masalına da aksetmiştir.

Bilindiği gibi, Göktürlere ait olan Bozkurt Destanı'ında, kolları ve bacakları kesilen bir çocuğun dışında bütün Türkler öldürülmüştür. Bu yaralı çocuğu, bir dişi kurt bularak inine götürür, onu besleyip, yaralarını iyileştirdikten sonra da bununla evlenir.

Çukurova bölgesinde anlatılmakta olan "Üç Bacı" (EB: 223, 239, AaTh: 707) masallarında da, üç kız kardeşten ilk ikisi, padişahın oğluna verdikleri sözü yerine getiremedikleri halde, küçük kız, sözünü tutarak, saçlarının yarısı altın, yarısı

da gümüş olan iki çocuk dünyaya getirir, Ancak, kötü kalpli ablalar, bunu kıskanarak, çocukları bir cadı karısına verip hemen yok etmesini tembihlerler. Cadı karısı, çocukları alıp, sisiz bir tepenin başına bırakır. Daha sonra çocukların yattığı yerde kubbe şeklinde bir ev hasıl olur, bir de geyik gelir. Bu geyik, her gün gelip çocuklara sütünü vererek onları büyütür.

Bakınız her iki türde de yardıma muhtaç olan çocuklara bir hayvanın yardımcı olduğu ve onları besleyip büyüttüğü görülmektedir. Ancak destandaki "bozkurt",masalda karşımıza geyik olarak çıkmaktadır. Bazı varyantlarda ise, geyik yerine, inek, keçi, koyun, vs. görülebilir.

Yardımcı At: Anlatmaya dayanan bütün türlerde, kahramanların en büyük yardımcısı attır. Oğuz Kağan destanından tutunuz da, Köroğlu'na Manas'a Battal Gazi'ye kadar, bütün destanlarda, ata büyük bir önem verildiği göze kaçmamaktadır. Kahraman, başarısının yarısını da atına borçludur. Ata, bir düşman tarafından bir kötülük yapılması, yahutta kaçırılması ile namusa sürülen bir leke, hemen hemen aynıdır. Ünlü Eserimiz Divanü Lügati't Türkte belirtilen; "Kuş kanadıynan, Türk atıynan" atasözü de, bu düşüncemizi açıklamaktadır. Bu hususu, Çukurova masallarının da çocuğun da görebiliriz. At, yine kaphramanın en büyük yardımcısıdır. "Kuşlar Padişahının kızı" (Eb:81, AaTh:551) adlı masalda, kahraman, babasının görmeyen gözlerine ilaç olacak toprağı, ancak dervişin tavsiye ettiği atla giderek getirir. Bu at, aynı zamanda kahramanla konuşarak, ona ne yapacağını, nasıl davranacağını anlatır. Uçma ve yüzme özelliklerine de sahip olan bu at, denizde yaşayan bir su aygırından dünyaya gelmiştir. Köroğlu destanını düşünürsek, orada da hikayenin, adeta, ta konusu üzerine kurulduğunu, bütün kollarında Kırat'ın nal seslerinin duyulduğunu hissederiz.

"Şah İsmil" (EB:247, AaTh:-) adlı masalda da yine, kahramanla aynı günde dünyaya gelen Kamertay, hikayesinin sonuna kadar, onunla birlikte. En kalın ipleri , zincirleri kıran Şah İsmail'im sadece atın yelesinden alınan bir kıl ile zapdedilmesi de yine, ata verilen önemi gösterir.

Yardımcı İhtiyar : Destanlarda, kahramanların bir müşkülü olduğunda, yahut da başları darda kaldığında müracaat ettikleri tecrübeli, görmüş, geçirmiş kimseler vardır. Oğuz Kağan destanındaki Uluğ Türk/Irkıl Ata/Uluğ Beğ; Satuk Buğra Han ve Battal Gazi destanında Hz. Hızır; Manas destanında, aksakallı Koşay ile Bakay Alp; Köroğlu destanında ise derviş kahramanların müşküllerini halleder.

Çukurova bölgesinden derlenen, "Kuşlar Padişahının Kızı" "Limon Kız" (EB: 89, AaTh:408), "Hz. Hızır ile Üç Hırsız" (EB:110, AaTh:750 D) ve "Mayii ile Ab-ı Güneş" (EB:247, AaTh:-) adlı masalarda da, kahramanlara bir ihtiyar yardım eder. Bu, bazen derviş bazen Hz. Hızır, bazen de ak sakallı bir ihtiyardır.

İnsanın Bir Hayvanla Evlenmesi : Biraz önce de belirttiğimiz gibi, Bozkurt destanında, savaş neticesinde sakat kalan çocuğu bir kurt besleyerek, onunla evlenir ve destana göre, Türk soyu bu evlilikle ortaya çıkar. Yine, Türeyiş Destanında da kızlarının Tanrı ile evlendirmeyi isteyen hükümdar bunları bir kuleye hapseder. Kızlar, kulenin etrafında dolaşan Bozkurt'un, Tanrı'dan başka bir kimse olmadığını düşünerek, bununla evlenirler.

"Ayı ile Hanımı" (EB: -, Aath:-) adlı masamızda da, ormanda tek başına kalan genç kızı, bir ayı götürerek bununla, evlenir. Bu evlilikten, üç çocukları dünyaya gelir. Diğer bazı masalarda da, genç kızların yılanla, köpekle, atla, (Bazen başka hayvanlar da olabilir), vs., evlendiğini görmekteyiz. Bazı masalarda ise erkekler, "Kurbağa" ve "Tavuk" şeklinde kızlarla evlenirler.

Olağan Üstü İnsanlar : Türk destanlarında yer alan bütün kahramanlar, olağanüstü özelliklere sahiptir. Oğuz Kağan dünyaya geldiğinde şöyle tasvir edilir : "Bu oğulun, yüzü gök rengi, ağzı ateş kızılı, gözleri ela, saçları ve kaşları kara idi. Güzel perilerden daha alımlıydı" (28). O, Kimsenin öldüremediği gergedanı öldürerek, Oğuz halkını kurtarır. Manas, Köroğlu, Battalgazi, Danişmend Gazi ve Satuk Buğra an de yine, karşılarında düşmanları titreten, olağanüstü bir kuvvete sahiptirler.

Bazı masalarda da, aynı hususiyeti görmemiz mümkündür. Fakat, bunlardan bir kısmında=, sihir hakimidir. "Hırızva Güzeli" (EB: 207, AaTh 515 c) adlı masalda ise; "Pır Pır Uçan" çok hızlı koşar, öyle ki, gökte uçan kuşu dahi geçer. "Yer dinleyen", en uzak bölgelerdeki insanların konuşmalarını dahidinler, "Deniz Sömüren" ise, yemekle doymaz. Bir oturmaya, kırk kazan yemek yer Köroğlu'da bir kahvaltıda; altı okka çakır "rakı" ile yarım kuzu yemektedir. Manas, bir uyuduğu vakit, yedi gün uyanmaz. Dede Korkut hikayelerinde de Beyrek, bir yattığı vakit, kırk günlük ölüm uykusuna yatar.

İnsanların Şekil Değiştirmesi : Çukurova masallarının bazılarında sihirle, bazılarında ise beddua ile olmak üzere, kahramanların sık sık kılık değiştirip hayvan şekillerine girdiklerini görmekteyiz.

Yardılış destanında, Tanrının ateşe attığı körük, kadın; çekic de erkek, sonra da bunlar birer eti yenmez kuş olurlar. Manas destanında da, Semetey'in nişanlısı Ayçörek, "Kuğu elbisesi"ni giyerek, kuğu şekline girer. Bir av esnasında, Satuk Buğra Han'ın kovaladığı tavşan da şekil değiştirerek, ak saçlı bir ihtiyar olur.

"Çelimsiz" Hayvanlar Daha Sonra Hepsinden Daha İyi Olur : Hepimizin bildiği gibi, Köroğlu destanı, Köroğlu'nun babasının, Bolu Beyi'ne getirdiği iki tavin beğenilmemesi üzerine kurulmuştur. Bu tavlalar, olağanüstü özelliklere sahip olan Kırat ve Dorattır. Çukurova bölgesinden derlenen "Avcı Ali" (EB: 56, AaTh: 670) adlı masalda da, hayvan dillerini bilen Avcı Ali, Yeni dünyaya gelen iki çelimsiz, kuzunun, istikbalde bin koyuna anne ve baba olacaklarını anlayarak, bunları büyütür, neticede kocaman bir sürüye sahip olur.

Devlerle Mücadele : Devler, umumiyetle masalarda yer alan korkunç yaratıklardır. Her masalda olduğu gibi Çukurova masallarında da kahramanlar, devlerle mücadele eder, savaşır ve sonunda öldürerek, büyük bir beladan kurtarır. Battal Gazi destanında da Battal Gazi, Kara Dev'e esir olan Hindistan padişahının kızını kurtarmak için, gidip dev'i öldürür. Manas destanında ise, Er Töstük, yeraltı devleri ile savaşarak, onların hepsini yenmiştir. - 426 -

Yeraltında Yaşama : Yaradılış destanında, kötülüğü temsil eden Erlik, Tanrı tarafından cezalandırılarak yer altındaki karanlık dünyaya gönderir. Manas destanında ise, Ertöştük, 7 yıl yer altında yaşayarak, oradaki devlerle savaşır.

Çukurova masallarının da bir çoğunda alt dünyaya gitme vardır. Bu gidiş iki şekilde olmaktadır:

a) Olağanüstü bir varlık tarafından cezalandırılarak gönderilme.

b) Belirli bir gaye ile gitme.

"Hoca" (Eb: 92, 93, 152, AaTh: 311, 425, 432, 956 B) adlı masalda, aslında bir dev olan kahraman, kıza sopa ile vurduğunda, onu yedi kat yerin altına gönderir. "Üç Bacı" adlı masalda ise, bir cadı karısı tarafından suya atılan çocuklar, akıntıya kapılarak yer altındaki şehre varırlar. "Zümrüdü Anka Kuşu" (EB: 72, AaTh: 301 A, 301 B) adlı masalda da dev takip eden kahraman, onu yakalayabilmek için, bir kuyudan aşağıya inerek alt dünyaya gider.

Olağanüstü Dağlar, Vadiler ve Binalar : Ergenekon destanını hatırladığımızda , gözümüzün önüne, etrafı dağlarla çevrilmiş, içerisinden şırl şırl suların aktığı, yemyeşil bir vadi canlanır. Öyle ki, bu dağ demir dağdır, etrafında her çeşit meyve ağacı yetişmektedir.

Çukurova'da anlatılmakta olan bir masalda da, yanına ulaşılması mümkün olmayan üç dağ vardır. Bunlar, İnci, Mercan ve Elmas Dağlarıdır. Bu dağda, tek başına kalan kahraman, dar bir yoldan, çok güzel bir bahçeye gider. İçinde her çeşit ağacın ve hayvanın bulunduğu bu bahçede, peri kızları da vardır. Ayrıca, Kafdağı da, masallarımızın en güzel bölgesidir.

Görüldüğü gibi Göktürklerin anayurdu olan Ergenekon ile masallarımızdaki dağlar ve bahçeler, birbirlerine benzemektedir. Yine, Oğuz Kağan destanında da, Oğuz Kağan, ordu-suyla birlikte, sefere çıktığında, bir dağın başında, duvarı altın, pencereleri gümüş ve çatısı da demir olan bir eve rastlar.

"Nahırcı ile Oğlu" (EB: 98, AaTh: 425 A-B) adlı masalda ise, Nahırcı oğlunu evlendirirken, perilerin yardımı ile, her taşı başka bir cevherden olan, muhteşem bir saray yaptırır.

Görüldüğü gibi, gerek destanlarımızda, gerekse Çukurova masallarımızda altın ve madenlere büyük önem verilmektedir. Ergenekon destanındaki demir dağ, Oğuz

Kağan'ın rastladığı ev ve oğullarına dağıttığı altın yay ile gümüş ok, Şu'nun, gittiği her yere taşıdığı gümüşten havuzu, Türkler'in, maden ve eşyalara verdiği önemi göstermektedir.

Bu bölgenin masallarına baktığımızda da , hemen hemen aynı hususiyetleri görmemiz mümkündür. Çoğu masalda, kahraman ayağına demir çarık giyip, eline de demir çubuk alarak, gurbete çıkar. Kahramanlar arasında, yine sık sık, "Demirci" ismine de rastlanır. Kervanlar, altın, inci, mercan ve gümüş yükleri ile doludur. Kahramanlar, başarılarından dolayı, heybeler dolusu altınlarla mükafatlandırılırlar.

Olağanüstü Elma : Elmanın, folklor ve halk edebiyatında önemli bir yeri vardır. Özellikle, masal, halk hikayesi ve destanlarımızda, çocuğun dünyaya gelmesi ile elma arasında bir bağ kurulur. Manas destanında, Çakıp Han'ın bir süre çocuğu olmayınca, hanımına; "Mezarlık yerleri, yatırları ziyaret etmedin, elmalı, kutlu yerlerde yuvarlanmadın, kutlu pınarlarda bir gece kalmadın," der. Bakınız, Çakıp Han, çocuğunun olmasının sebebi, hanımının elmalı, kutlu yerlerde yuvarlanmadığına bağlamaktadır.

"Mayii ile Ab-ı Güneş" adlı masalımızda ise, bir derviş, çocuğu olmayan padişaha, bir elma vererek, bunu, hanımıyla bölüşüp yediği takdirde, çocuklarının olacağını söyler. "Aynı kızı seven üç kardeş" (EB: 291, AaTh: 653) adlı masalda ise, ölmek üzere olan kızın ağzına muayyen elma verildiğinde, kız tekrar canlanır.

Ölüp Dirilme : Manas destanında, Manas öldükten sonra yakınlarının çok üzülmesi üzerine, yeniden dünyaya gönderilir ve bir süre daha yaşar. Cengiz Han destanında ise, Dubun öldükten sonra, bir Bozkurt şekline girerek, tekrar dönüp bir yıl daha yaşar.

"Gül Senem" (AB: 240, AaTh:-) adlı masalımızda ise, ölmüş olan kız, bir süre türbede yattıktan sonra, bunun koluna sihirli bilezik takılınca, tekrar dirilir. "Yedi kardeşin bir bacısı" (EB: 166, AaTh: 451) ile "Nar Adlı Kız" (EB: 167, AaTh: 408, 709) masallarında da, uzun süre ölü olarak yatan kızın boğazındaki obje çıkarılınca, kız da canlanır.

Sihirli Obje Destanlarımızda, yer yer, sihirli objelere ve büyücülere de rastlanır. Özellikle Oğuz Kağan, Alp Er Tunga ve manas destanlarında büyücülerin fonksiyonları büyüktür. Manas destanında görülen diğer bir husus ise, "Yada Taş" adlı taşdır. Manas'ın arkadaşı Almambet, savaş esnasında, sık sık, bu taşı kullanır. "Yada Taşı" suya atıldığı vakit, gündüz gece, yaz, kış olur. Gök gürler şimşek çakar ve fırtına başlar.

Çukurova'da anlatılan, "Sabır taşı" adlı masalda ise, genç kız başına gelenleri sabır taşına anlatınca, taş köpürerek çatlar. Masallarımızda yer alan olağanüstü objelerden biriside, "Sihirli kii"dır. Kahraman iki kılı birbirine sürdüğün-debazen arap, bazen iki koç, bazen de bir atlı ortaya çıkarak, buna yardım ederler. "İyiliğin Bedeli" (EB: 61, Aath: 554) adlı masalda ise kahraman, balığın verdiği iki bıyığı sürünce, balık; karıncanın verdiği iki bacağı birbirine sürünce karınca; kuşun tüylerini sürünce de, kuş yanına gelir.

Rüya Yorumu : Türk destanlarında rüyaların ayrı bir yeri vardır. Oğuz Kağan destanında, "Ulug Türk" rüyasında gördüğü ağıtın altın yay ile gümüş oku yorumlayarak Oğuz Kağan'ın bütün dünyaya hakim olacağını anlar. Göç destanında "Buğu Han" a rüyasında "Ak saçlı" bir ihtiyar fıstık büyüklüğünde bir taş verir Manas destanında ise sık sık rüya yorumlamak için büyük törenler hazırlanır. "Rüya" (EB: 197, AaTh: 725) adlı masalda da kahraman gördüğü rüyayı anlatmak ister. Fakat dinleyicilerden hiç kimse "hayrola" demediği için başını alıp gider. Gittiği yerde rüyasının gerçekleştiğini görür.

Baba-Oğul Mücadelesi : Oğuz Kağan destanının İslamiyet sonrası varyantında kara han, İslam dininin kabul etmediği halde, oğlu Oğuz Kağan, dünyaya gelir gelmez Müslüman olur. Oğlunun İslamiyet'i kabul ettiğini duyan Kara Han, buna karşı savaş açar, fakat Oğuz Kağan galip gelir.

Çukurova'da anlatılan "Mayii ile Ab-i Güneş" adlı masalda da Mayii ile babası aynı kıza aşık olurlar ve bu kız yüzünden yıllarca birbirleriyle savaşır.

Bakınız hem destanımızda, hem de masalımızda bir baba-oğul çatışması vardır. Ancak bu çatışmanın sebebi birinde din, diğerinde ise aşktır.

Bunların dışında 3, 7, 9, 40 gibi "formülistik sayılarla bazı

motiflerde yine her iki türde de sık sık kullanılmaktadır. Biz, bunlardan sadece önemli olan birkaç motif üzerinde durduk.

Netice olarak diyebiliriz ki;

a) Çukurova masalları ile destanlarımız arasında bazen motif, bazen de konu benzerlikleri görülmektedir.

b) Burada pek az örneğini verdiğimiz, motiflerin hemen hemen tamamı, İslamiyet öncesi ve sonrası Türk destanlarında mevcuttur.

c) Bu benzerlikler, yazımızın başında da belirttiğimiz gibi Çukurova bölgesinin kültürü ile Ortaasya kültürü arasında bir benzerliğe ortaya koymaktadır.

NOTLAR

(1) Saim Sakaoğlu, Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahlil, Ankara 1973,

(2) Ziya Gökalp, "Usullere Dair Halkiyat 1: Masallar ", Küçük Mecmua, (18), 2 Teşrinvevvel 1338/1922, 9-12.

(3) Esmâ Şimşek, Yukarı çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması, Elazığ 1990, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)

(4) Ali Rıza Yalman, Cenupta Türkmen Oymakları, (Hazırlayan: Sabahat Emir), Ankara 1977, 1. Cilt, 270, 272; 2. Cilt, 82-106; 193-196

(5) Pertev Naili Boratav, Az Gittik Uz Gittik, Ankara 1969, 346-361.

(6) Ahmet Edip Uysal, Traditional Turkish Folk-tales for Children, Ankara 1986, 21-35.

(7) Abdurrahman Coşkun, Çukur Türkmenlerinde Folklor Denemesi, Erzurum 1971, 60-93. (Atatürk ü. Fen -Ed. Fak. Lisans Tezi)

(8) Mehmet Karanlık, Karalar (Karaisalı-Adana) Köyü Folklorundan Örnekler, Erzurum 1981, 2-30. (Atatürk Ü. Fen-Ed. Fak. Lisans Tezi)

(9) F. Nurgül Akkurt, Adana Hacıali Köyü Folkloru, Erzurum 1982, (Atatürk Ü. Fen-Ed. Fak. Lisans Tezi)

(10) Mustafa Tunç, Kadirli Masalları, Erzurum 1977, (Atatürk Ü. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Lisans Tezi)

(11) Halil İbrahim Özdemir, Imamoğlu ve Çevresinden

Folklor Manhsulleri, Erzurum 1984, (Atatürk Ü. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Lisans Tezi)

(12) Suat Tatlı, Adana (Kadirli) Folklorundan Örnekler, Erzurum 1988, (Atatürk Ü. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Lisans tezi)

(f^)'Mustafa Özgünven, Osmaniye Ağzı, Ankara 1965 (Ankara Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Lisans Tezi)

(i\$Á) Adil Arıkan, Kozan Ağzı, Ankara 1699, (Ankara Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Lisans Tezi)

(iŞ) Şaziye doğan, Kozan ağzı, Ankara 1972, (Ankara Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tezi 7

(16) Ayşe Soyupak, Namrun türkmenleri Üzerine çalışmalar, Ankara 1973, (Ankara Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Lisans Tezi)

f(1^) Ahmet Yılmaz, Adana ve Yöresinde Türkmen Ağızları Ankara 1974 (Ankara Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Lisans Tezi)

i(1Şf Fuat Güzel, Kadirli Ağzı, İstanbul 1977 (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Lisans tezi)

(Ta) Derviş Esimek, Toros türkmenleri Ağzı, İstanbul 1977/ffstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Lisans Tezi)

(20) Mustafa Kemal Çakacıoğlu, Karatepe köyünde Halk Edebiyatı ve Folklor Ürünleri/Kadirli-Adana, Elazığ 1985 'Fırat Ü. Fen - Ed. Fak. Lisans Tezi)

(21) Pertev Naili Boratav, "Çukurova'da Folklor Derlemeleri"

(22) Yusuf Doğudandoğan, "Bir Çukurova Masalı: Turaç", Görüşler, 9 (88-91), Temmuz 1946, 13.

(23) M. Güner Demiray, "Bir Çukurova Masalı: Muradına Eren Kızla Beyođlu", Türk Folklor Araştırmaları, 8(169), Ağustos 1963, 3157-3158.

(24) murat Uz, "Güney Anadolu'da Bir Masal: İran Şahının Oğlu", Türk Folklor araştırmaları, 5 (55), Şubat 1954, 878-880.

....."Çukurova'dan Notlar: Yürük kızı Güler ile Yürük oğlu Ahmet", Türk Folklor Araştırmaları, 5 (57), Nisan 1954, 911.

(25) Esmâ Şimşek, "Masal: Sabırlı Kız", Türk Folkloru, 4 (54), Ocak 1984, 25-26.

. "Kadirli ve Çevresinde Masal Anlatma Geleneği ile "Sonu Düşünülmeven Dua" Adlı Masal", Erciyes, 12 (135), Mart 1989, 29-31.

(26) Ali Berat Alptekin, "Masal Halk Hikayesi ve Efsane ve Metinleri İçice Girebilir mi?", İçel Kültürü, 4 (10), Ocak 1990, 4-9.

(27) Saim Sakaoğlu, "Anadolu Foklorunda Göktürk Ef sanelerinin İzleri", Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi/ İstanbul 23-28 Eylül 1985, Tebluglar 2, Türk edebiyatı Cilt 1, İstanbul 1985, 255-262.

(28) Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk edebiyat tarihi, İstanbul 1971, 1. Cilt, 1. Fasikül, 17.